

Kutatásmódszertan

11. Társadalmi nézőpont

Modulok áttekintése

- Kulturális szempont megjelenése
- Kulturális összehasonlító pszichológia
- Kulturális pszichológia
- Értékelő vizsgálatok

➤ HÁZI FELADAT

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

2

Kulturális szempont megjelenése

Történet
Témák és megközelítések

Történet

- ▶ 1970-es években történt meg az intézményesülés
  - első folyóirat (Cross-Cultural Journal of Psychology)
  - nemzetközi társaság

A pszichológia főáramában csak a közelmúltban jelent meg.

Témák és megközelítések

Legfontosabb témák

- ▶ Kollektívizmus–individualizmus dimenzió (Hofstede)
- ▶ Független–függő self kutatása (Markus & Kitayama)
- ▶ Értékkutatások (Schwartz)

Két fő megközelítés

- ▶ Kulturális összehasonlító pszichológia
- ▶ Kulturális pszichológia

Kulturális összehasonlító pszichológia

Jellemzői

A kutatások típusai

Legfőbb nehézség: ekvivalencia

Ekvivalencia-problémák kivédése

Jellemzői

- ▶ A pszichés működés kultúrák és etnikai csoportok közötti összehasonlítása
- ▶ Hangsúly a változókon (független változó: kultúra)
- ▶ Módszertani szempontból kvantitatív módszerek, folytonos skálák jellemzik

---

A kutatások típusai

A kontextuális tényezők figyelembevétele	Főként hipotézis-tesztelésre irányul	Főként a feltárássra irányul
Nem jellemző	<u>Az általánosíthatóság vizsgálata</u>	<u>Pszichológiai eltérések vizsgálata</u>
Jellemző	<u>Elmélet vezérelte vizsgálatok</u>	<u>Külső érvényesség vizsgálata</u>

Van de Vijver és Leung alapján.
In: Nguyen-Fülöp: Kultúra és pszichológia, 128.

Legfőbb nehézség: ekvivalencia

Ekvivalencia: mérőeszközeink a különböző kultúrákban ugyanazt és lehetőleg ugyanúgy mérik.

Ekvivalencia hiányának okai lehetnek

- ▶ Konstruktum okozta torzító hatás: egy konstruktum definíciója nem azonos a különböző kultúrákban
- ▶ Módszertani torzító hatás
  - mintavétel (összevethetőség és reprezentativitás)
  - mérőeszköz
  - vizsgálatvezető és vizsgálati személy kölcsönhatása (kommunikációs félreértések)
- ▶ Item okozta torzítások: fordítási probléma, nem megfelelő itemtartalom

---

Ekvivalencia-problémák kivédése

- ▶ Decentrálás: mérőeszköz több kultúrában való párhuzamos kidolgozása
- ▶ Helyi kutatások (adott kultúrából származó kutatók)
- ▶ „visszafordítási” technika
- ▶ kétnyelvű vizsgálati személyek
- ▶ speciális statisztikai eljárások
  - tétel-válasz elmélet
  - strukturális egyenlőség modellezése
  - többszintes modellezés

Kulturális pszichológia

Jellemzői
Módszertan

Jellemzői

- ▶ Jelenségek a maguk egyediségében és saját környezetükben vizsgálhatók
- ▶ Kulturális folyamatok közvetlen vizsgálata
- ▶ Kvalitatív módszerek

---

11 • KULTURÁLIS PSZICHOLÓGIA

○ Módszertan

Kvalitatív módszerek

- ▶ természetes környezetben történő (esetleg résztvevő) megfigyelés
- ▶ történeti elemzések
- ▶ interjúk
- ▶ diskurzuselemzés

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 13

○ Értékelő vizsgálatok

Definíció
Típusai
A kutatás fókuszpontjai
Módszertani nehézségek, etikai kérdések

---

11 • ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLATOK

○ Definíció

Mi az értékelő kutatás?

- ▶ Nem annyira egy speciális kutatási módszer, hanem kutatási cél.
- ▶ Társadalmi beavatkozások, programok hatásának vizsgálata. (alkalmazott műfaj)
- ▶ Konkrét módszertan sokrétű: (kvázi)kísérlet, kérdőív, teszt, megfigyelés, stb.

Mikor végzünk értékelő kutatást?

- ▶ Társadalmi programok értékelésekor
- ▶ Tömegkommunikáció hatásának vizsgálatára (pl. agresszió)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 15

---

11 • ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLATOK

Programértékelés

☉ Milyen értékelő kutatásokat ismerünk? Milyen programokat lenne érdemes értékelni?

- ▶ Oktatás és nevelés
- ▶ Egészségügy
- ▶ Igazságügy
- ▶ Munkanélküliség
- ▶ Környezetvédelem

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 16

---

11 • ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLATOK

Hatásvizsgálat

Médiahatás-vizsgálatok (pl. Bandura vizsgálatai)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 17

---

11 • ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLATOK

Típusai

Időzítésében

- ▶ Előértékelés: „kicsiben” kipróbálás
- ▶ Monitorozás: zajló program nyomon követése
- ▶ Értékelés: befejezett program komplex, átfogó vizsgálata

Módszertan alapján

- ▶ (kvázi) kísérleti elrendezés
- ▶ (párhuzamos) időszerelemzés (egyetlen kísérleti csoport nyomon követése vagy kontrollcsoport is)
- ▶ kvalitatív értékelések
- ▶ makrotársadalmi mutatók elemzése (szociológiai szint)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 18

---

11 • ÉRTÉKELŐ VIZSGALATOK

○ A kutatás fókuszpontjai

- ▶ **Probléma megfogalmazása:** Mi a célja az értékelendő programnak pontosan? Mi a releváns populáció, kiket céloz meg?
- ▶ **Beavatkozás** (független változók): Minek a hatására vagyunk kíváncsiak?
- ▶ **Kimenet** (függő változók): Siker-kudarccal operacionálizálása
- ▶ **Környezet:** tágabb társadalmi környezet nyomom követése

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 19

---

11 • ÉRTÉKELŐ VIZSGALATOK

○ Módszertani nehézségek

- ▶ **Operacionálizálás:** hogyan határozzuk meg és mérjük pontosan a kívánt hatást, a tényezőket?
- ▶ **Szervezési problémák:** „logisztika”, adminisztráció, a nem kontrollálható események hatásai, ellenállás.
- ▶ **A kritikus pont:** a döntés meghozása: hatásos volt-e a program?

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 20

---

11 • ÉRTÉKELŐ VIZSGALATOK

○ Etikai kérdések

- ▶ Ki kerüljön a kontroll/kísérleti csoportba? Ha valóban hatásos a program: kit hagyjunk ki belőle? Ha nem hatásos vagy káros hatás derül ki: kit „rántsunk bele”?
- ▶ Kollegiális felelősség: szakmai következmények (egy másik kutató programjának kudarcát kimutatni)
- ▶ Társadalmi-politikai kontextus: a döntéshozói korlátok

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 21

Házi feladat

☪ Válasszanak ki egy kultúrközi összehasonlító kutatásról beszámoló cikket és vizsgálják meg, milyen módszertani lépéseket tettek a szerzők az órán vázolt problémák kiküszöbölésére!

moodle.etr.elte.hu

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

22

Alapolvasmányok

Kulturális szempont megjelenése

Nguyen, L. L. A. (2003) Lehet-e összehasonlító a pszichológia, ha kulturális? In Nguyen, L. L. A., Fülöp, M. (szerk.): *Kultúra és pszichológia*. Osiris: Budapest. 15–34.

Kulturális összehasonlító pszichológia

Nguyen, L. L. A. (2003) Lehet-e összehasonlító a pszichológia, ha kulturális? In Nguyen, L. L. A., Fülöp, M. (szerk.): *Kultúra és pszichológia*. Osiris: Budapest. 34–38.

Kulturális pszichológia

Nguyen, L. L. A. (2003) Lehet-e összehasonlító a pszichológia, ha kulturális? In Nguyen, L. L. A., Fülöp, M. (szerk.): *Kultúra és pszichológia*. Osiris: Budapest. 38–40.

Értékelő vizsgálatok

Babbie, E. (2000) Értékelő kutatások. In *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest: Balassi Kiadó. 381–409.

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

23

Vége

Készült: ELTE PPK
Pszichológiai Intézetében
moodle.etr.elte.hu

Mellékletek

Az általánosíthatóság vizsgálata
 Elmélet vezérelte vizsgálatok
 Pszichológiai eltérések vizsgálata
 Külső érvényesség

Az általánosíthatóság vizsgálata

Példák

- ▶ Schwartz (1992) értékvizsgálata
- ▶ Eysenck és Eysenck (1983) háromfaktoros személyiség szerkezet egyetemlegessége
- ▶ McCrea és Costa (1997) ötfaktoros személyiség szerkezet egyetemlegessége

- ▶ **Erősség:** ekvivalencia-vizsgálat
- ▶ **Gyengeség:** nem tartalmaz kontextuális változókat

> KUTATÁSOK TÍPUSAI

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

26

Elmélet vezérelte vizsgálatok

Példa

- ▶ Berry (1976) mezőfüggőség-mezőfüggetlenség vizsgálata vadászó és gyűjtögető népeknél

- ▶ **Erősség:** a kulturális tényezők és a viselkedés kapcsolatának vizsgálata
- ▶ **Gyengeség:** figyelmen kívül hagyja az alternatív értelmezési lehetőségeket

> KUTATÁSOK TÍPUSAI

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

27

○ Pszichológiai eltérések vizsgálata

Példa

- ▶ Legáltalánosabb típus, pl. neuroticizmus vizsgálata (azonos-e a fogalom a különböző kultúrákban, és van-e különbség az országok közötti eltérés átlagos szintjében)
- ▶ **Erősség:** nyitott a kultúrák közötti eltérésekre
- ▶ **Gyengeség:** nem egyértelmű értelmezés

▶ KUTATÁSOK TÍPUSAI

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

28

○ Külső érvényesség

Példa

- ▶ Georgas, van de Vijver és Berry (1999) vallás, bőség és az országok különféle pszichológiai mutatóinak összehasonlítása
- ▶ **Erősség:** értelmezések előtérbe állítása
- ▶ **Gyengeség:** a kovariánsok megválasztása jelentés nélküli lehet

▶ KUTATÁSOK TÍPUSAI

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

29
